

Motion till riksdagen

1987/88:Ub6

av Lars Werner m. fl. (vpk)

med anledning av prop. 1987/88:102 om utveckling
av yrkesutbildningen i gymnasieskolan

I propositionen föreslås att en försöksverksamhet med treårig yrkesinriktad utbildning startar hösten 1988. Verksamheten skall omfatta 5 000 intagningsplatser.

Vpk anser att det kan vara klokt att pröva en ny form av "yrkesinriktad" utbildning inom gymnasieskolan. Inte minst motiveras detta av nödvändigheten att skapa en gymnasieskola inför framtiden som präglas av en bred sektorisering och som kan danas via en väl genomförd försöksverksamhet.

Det är inte rimligt att som görs i dag tvinga 16-åringar att fatta definitiva beslut om den framtida yrkesinriktningen.

Regeringen föreslår ett intagningsstal om 5 000 intagningsplatser. För att få ett grundligt jämförelsetal anser vpk att detta tal kraftigt borde ökas.

Enligt vår mening borde antalet intagningsplatser uppgå till 10 000. Detta tal motsvarar också den intresseanmälan som gjorts till skolöverstyrelsen från kommuner och länskolnämnder. Det vore enligt vår mening motiverat att utifrån möjlighet att utvärdera försöksverksamheten besluta om 10 000 intagningsplatser till försöksverksamheten.

Vpk har på ett tidigt stadium förordat ett fullskaleförsök. Vi vill föreslå att Värmland eller Gävleborg blir det län som gör fullskaleförsök.

Enligt uppgifter vi inhämtat ligger planeringsarbetet för treårig yrkesutbildning färdigt i åtminstone Värmland. Våra motiv för att föreslå dessa län är att här finns möjlighet att göra försök både i relativt stora tätorter och i glesbygd. Dessa län har dessutom problem med ungdomsutflyttning och en därmed allt snedare åldersstruktur bland befolkningen. För att möjliggöra förslag med treårig yrkesutbildning i glesbygd föreslår vi att minsta antal elever i en klass får vara åtta vid undervisningens början.

Uppföljning och utvärdering

Som vi tidigare sagt ser vi försöksverksamheten som en del i arbetet med att skapa en gymnasieskola som bättre svarar mot dagens krav än den som vi har i dag. Det är därför viktigt att det uppföljnings- och utvärderingsarbete som måste göras får en förankring och direkt kontakt med de politiska partierna.

Regeringen föreslår en "partssammansatt" referensgrupp samt en särskild utredningsman som har att följa och utvärdera försöksverksamheten. Regeringens förslag tillgodoser inte de politiska partiernas möjlighet till att

nära följa och utvärdera försöksverksamheten – möjligen kan här undantas regeringspartiet, eftersom referensgruppen föreslås knytas till regeringskansliet.

Mot. 1987/88
Ub6

Vpk har i annat sammanhang föreslagit en utredning i syfte att föreslå en ny läroplan för gymnasieskolan. Denna grupp borde enligt vår mening få i uppdrag att utifrån "parlamentarisk horisont" följa och utvärdera den nu föreslagna försöksverksamheten.

Modulsystemet

Den nu föreslagna yrkesutbildningen föreslås uppbyggas med vad som kallas ett modulsystem. Ett sådant system kan ha fördelar. En sådan är att man som elev kan få möjlighet att ägna litet mer tid till avsnitt i utbildningen man finner särskilt intressanta eller tycker är särskilt svåra.

Det finns dock en fara i systemet med moduler, nämligen att det lätt kan bli så att skolan blir nivårelaterad. Dvs. alla elever kan komma att stå på olika nivåer efter avslutad utbildning. Vpk menar att modulsystemets teknik inte får användas som ett redskap till ytterligare utsortering, utslagning eller en ny form av anpassad studiegång i gymnasieskolan.

En grundlig översyn och utvärdering av försöksverksamheten i nämnda avseende förutsätter vi skall ske inom ramen för den kontinuerliga uppföljningen.

I sammanhanget måste det också erinras om dels orimligheten att göra definitiva yrkesbeslut i ung ålder, dels risken att ett extremt modulsystem kan skapa återvändsgränder.

Matematik – obligatoriskt ämne

Ett viktigt syfte med en reformerad yrkesutbildning måste vara att den skall ge möjlighet till vidare studier efter gymnasieskolan. Så är tyvärr inte fallet i dag. Inte minst mot bakgrund av den sociala snedrekryteringen till högre studier måste arbetarklassens och de lägre tjänstemannaskiktens barn ges ökade möjligheter till högre studier. Ökas inte rekryteringen till högre studier inom nämnda samhällsskikt kommer Sverige som nation att få svårt att hävda sig internationellt.

Enligt vpk:s mening är det också av fördel för högskolans egenliv och kompetens att erfarenheter och kunskaper från nämnda samhällsskikt tillförs högskolan.

Vpk kan, mot bl. a. den bakgrund vi ovan skisserat och de återvändsgränder vi tidigare nämnt, inte acceptera propositionens förslag om matematik som tillvalsämne. Det är av största vikt att ha kunskaper i matematik, då informationsteknologin och automatiseringen av arbetet går fram med stormsteg. Matematik bör enligt vår mening vara ett obligatoriskt ämne i yrkesutbildningen.

Regeringen föreslår att handledare på praktikplatser skall utbildas. Dessa föreslås få en utbildning om 7 dagar fördelad på två tillfällen.

Vi ifrågasätter starkt om föreslagna utbildning är tillräcklig. Det handlar inte om att handledarna skall vara några guider för eleverna utan handledarna förväntas kunna bidra med ett relativt kvalificerat pedagogiskt arbete tillsammans med lärarna. Enligt vår mening bör handledarutbildningen omfatta minst en månads utbildning. Vi vill erinra om att eleverna i årskurs tre kommer att tillbringa 60 % av sin studietid på sina praktikplatser. Detta omfång talar också för att handledarna ges en god utbildning.

En del remissinstanser, t. ex. LO och Elevorganisationen, har påpekat vikten av att de fackliga organisationerna kan påverka och ha inflytande över vilka handledare som utses. Vpk delar den uppfattningen och menar att de lokala fackliga organisationerna bör vara de som på förslag av företagsledningen utser handledare.

Eleven och praktikdelen

Det är som regeringen påpekar viktigt att betona praktikdelen som en del i utbildningen. Elever får alltså inte betraktas som en extra personalresurs. I de fall där eleven ändock skulle komma att utnyttjas som arbetskraftsförstärkning är det naturligt att handledare och lärare går in och avbryter "praktiken" i syfte att ge eleven en kvalitativt bra praktisk utbildning. Eleverna bör också själva ha rätt att vägra utföra verksamheter som kan jämföras med ordinarie arbetsuppgifter på en arbetsplats och som normalt skall utföras av anställd personal.

För att undvika att ovannämnda situationer uppstår är det viktigt att läraren kan hålla en regelbunden kontakt med elev i praktik. Det är dessutom avgörande för den pedagogiska ledningen av utbildningen.

Vi utesluter inte att det kan komma visa sig nödvändigt att höja antalet timmar för tillsyn av eleverna under utbildningens praktikdel.

Sammanfattning av vpk:s förslag till försöksverksamheten med treårig yrkesutbildning i gymnasieskolan

- Vpk vill gradvis bygga ut försöksverksamheten till att omfatta 10 000 intagningsplatser budgetåret 1989/90. Redan i år bör ca 1 000 platser tillföras försöket utöver regeringens förslag. Detta motiveras av vpk:s förslag om fullskaleförsök.
- Vpk föreslår en parlamentarisk utvärdering av försöksverksamheten. Vi anser att detta motiveras bl. a. av partiernas informationsmöjligheter inför fastställandet av ny läroplan för gymnasieskolan på 90-talet.
- Vpk uppmärksammar att modulsystemet kan skapa återvändsgränder i utbildningen.
- Vpk menar att matematik bör vara ett obligatoriskt ämne. Detta motiveras bl. a. av elevers möjlighet till högre studier.
- Vpk föreslår en fördubbling av handledarutbildningens längd. Vi menar att en utbildning som omfattar högst två veckor är för kort.

- Vpk föreslår att det lokala facket skall utse handledare på förslag av t. ex. företagsledningen.
- Vpk föreslår att elev skall ha rätt att neka utföra arbetsuppgifter som normalt skall utföras av anställd personal.

Mot. 1987/88
Ub6

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fullskaleförsök i Värmland och Gävleborg,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare intagningsplatser budgetåret 1988/89,
3. att riksdagen beslutar om en dimensionering av gymnasieskolan för budgetåren 1989/90 och 1990/91 som uppgår till 5 000 fler intagningsplatser än vad regeringen föreslår,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om minsta antalet elever i undervisningsgrupp,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om matematik som obligatoriskt ämne,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning för handledare,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokal facklig organisations rätt att utse handledare,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om elevs rätt att vägra utföra arbetsuppgift.

Stockholm den 28 mars 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Björn Samuelson (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)

Bo Hammar (vpk)